

Лисенко Н. Є.,

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри іспанської та французької філології
Київського національного лінгвістичного університету

СВІТОТВІРНИЙ ПОТЕНЦІАЛ АЛЮЗІЇ У ФРАНЦУЗЬКІЙ ПОСТМОДЕРНІЙ МАЛІЙ ПРОЗІ (НА МАТЕРІАЛІ ОПОВІДАНЬ Б. ВЕРБЕРА)

Анотація. Одними із загально визнаних рис художніх текстів епохи постмодерну є інтертекстуальність, цитатність повістування та орієнтація на множинність інтерпретацій. Алюзія в її широкому розумінні є і способом, і результатом реалізації міжтекстових зв'язків, що розраховані на відповідні фонові знання читача, необхідні для її декодування. У поданій статті феномен алюзії розглянуто з позицій теорії можливих світів.

Стаття присвячена виявленню й опису світовірного потенціалу алюзії у французькій постмодерній прозі малої форми. Дослідження проведено на матеріалі оповідань сучасного французького письменника Бернара Вербера, що увійшли до збірки «L'arbre des possibles et autres histoires». За основні суб'єкти алюзивного процесу прийнято світ-денотат, світ-реципієнт та алюзивний маркер, що допомагає читачеві розпізнати алюзію. У результаті аналізу фактичного матеріалу виявлено, що в гіпотетично-фантастичному універсумі збірки оповідань наявні такі види алюзивних одиниць: ті, що мають денотат у позатекстовому світі (прецедентні антропоніми, топоніми, біблєїзми та міфологізми, покликання на історичні події, легенди, літературні твори, архітектурні пам'ятки, рекламні слогани, стереотипи, предмети побуту), і ті, що не мають денотата в позатекстовій реальності (посилання на вигадані наукові експерименти та на їхніх авторів-науковців, вигадані предмети побуту); експліцитні та імпліцитні алюзії; прямі й трансформовані алюзивні конструкції. Створенню багатосвіття в оповіданнях сприяє конвергенція алюзії з асонансом, римою, метонімією, евфемізмом, порівнянням, фразеологічними сполуками, перифразою. Алюзія в малій прозі Бернара Вербера виступає одним із засобів творення феноменів іронії та мовної гри, вплетена в гру автора з читачем, що є притаманним постмодерним творам. Можливі світи, актуалізовані під час алюзивного процесу, перебувають у відношеннях уподібнення, протиставлення, паралельного існування, порівняння, зіставляються у режимі «ошуканого очікування» та «підстави-наслідку».

Ключові слова: постмодернізм, мала проза, оповідання, алюзія, інтертекстуальність, можливий світ, світ-денотат, світ-реципієнт, конвергенція.

Постановка проблеми. Потреба в нових формах естетичного осмислення дійсності в епоху глобалізації та стрімкого розвитку інформаційних технологій зумовила потяг до руйнування стереотипів і концепцій, що претендували на універсальність, а також спроби сприйняття та освоєння мультикультурного й полікодового світу в різних варіантах його інтерпретації заклали підвалини постмодернізму як культурного й естетичного феномена, знакового для другої половини ХХ – початку

ХХІ століття. На думку французького філософа Ж.-Ф. Ліотара, у працях якого термін *постмодернізм* отримав онтологічний статус, специфіка постмодерного мистецтва полягає в тому, що воно шукає нові форми зображення дійсності не заради отримання естетичної насолоди, а задля гостроти передавання того, що неможливо уявити [1, с. 96]. Змішання культурних та мовних кодів сформувало один із його основних принципів – культурну опосередкованість, або цитатність [2, с. 19], а отже, інтертекстуальність, одним із проявів якої виступає алюзія. Алюзивність разом із мовною грою, іронічністю, гіпертекстуальністю, еkleктичністю, ризоматичністю є однією з основних ознак художніх творів епохи постмодерну (Р. Барт, Ж. Дерріда, У. Еко, І.П. Ільїн, І. Хассан).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Із середини ХХ століття феномен алюзії перебуває в центрі уваги багатьох науковців і є як об'єктом, так і предметом численних наукових розвідок. З-поміж наявних досліджень можна виокремити розуміння алюзії як свідоме або несвідоме літературне наслідування, особливості творчої манери певного автора – в межах літературознавчого підходу (М.Д. Тухарелі), в рамках лінгвістичного підходу – як прийом навмисного використання в тексті певних конструкцій, що співвідносяться з відомими фактами культури, засіб розширеного переносу рис та якостей міфічних, біблійних, літературних героїв, подій на тих або ті, про які йдеться в тексті (І.Р. Гальперін, А.Г. Мамаєва). Розглядуваний феномен вивчався і як одна з категорій вертикального контексту, що дає змогу виявити рівень фонових знань читача, необхідних для вірного декодування алюзії (І.В. Гюббенет, Л.В. Полубиченко, Л.А. Машкова), і – в межах прагматичного підходу – як мовленнєвий акт (К. Перрі). З погляду інтертекстуальності як теорії міжтекстової взаємодії алюзію розглядають як засіб, що поєднує два та більше тексти, віддалені просторово-часовими межами, і як форму реалізації міжтекстових зв'язків разом із цитатою, ремінісценцією, плагіатом (М.Н. Гузь, М.К. Жісель, Н.С. Олизько, Н. П'єге-Гро, Н.А. Фатєєва). Концептуальне знання, що породжує алюзію, покладено в основу когнітивного підходу, за якого значенням алюзії вважається концепт, організований із складних концептуальних структур (М.І. Кіосе, А.Л. Сопіна). Когнітивно-дискурсивний напрям філологічних досліджень тлумачить алюзію у світлі теорії концептуальної інтеграції та ментальних просторів як конструкт, що структурує дискурс (І.Г. Потилицина).

Дослідження зазначеного феномена останніх років стосуються розгляду алюзії як оцінного засобу мови (Н.Д. Білоножко), способу реалізації інтертекстуальності в пейзажних

описах (В.А. Байко), у газетному заголовку (Сунько Н.О.), як одного з інтертекстуальних ресурсів авторського ідіостилу в перекладацькому аспекті (К.В. Руденко), лінгвостатичний аспект алюзії, (О.Б. Ярема), а також функціонування окремих видів алюзії, як-от оніму-алюзії, в поетичному тексті (І.В. Каленик). Більшість розвідок виконана на англomовному матеріалі. Незважаючи на чималу кількість досліджень, присвячених цьому феномену, варто зауважити, що його потенціал як текстотвірного засобу в постмодерному художньому творі, зокрема франкомовному, у вітчизняній науці вивчений мало.

Метою статті є розгляд феномена алюзії в контексті теорії можливих світів як одного із способів творення можливих універсумів у постмодерному художньому творі малої форми на матеріалі оповідань сучасного французького письменника Бернара Вербера.

Виклад основного матеріалу. Поняття *можливих світів* найбільш чітко визначено фінським філософом і логіком, основоположником теорії семантики можливих світів, Я. Хінгіккою як можливий стан справ, можливий напрям розвитку подій [3, с. 39]. Множинність інтерпретацій реальності в літературному доробку постмодерна зумовлює релевантність застосування теорії можливих світів до аналізу його текстів.

Питання про можливість ототожнення світу художнього твору як вигадки та можливого текстового світу є дискусійним у сучасній лінгвістичній науці. Однак, вибравши матеріалом дослідження оповідання Б. Вербера, що становлять збірку «L'arbre des possibles et autres histoires», маємо намір розглянути оповідний простір кожного з них саме як можливий світ, оскільки за допомогою засобів різних рівнів мови й тексту зокрема автор спонукає читача уявити альтернативну ситуацію, в якій змальований об'єкт мав би інші характеристики та поведінку б інакше [4, с. 351–354]. Оповідання збірки є можливими варіантами перебігу подій за певних умов, у певних обставинах, у різних часово-просторових вимірах [5, с. 73]. Для аналізу вибрано саме малу прозу письменника, де через невеликий обсяг твору та обмежену кількість персонажів, що зумовлює концентрацію та інтенсивність зображених дій [6], на перший план виступають імпліцитність та інтертекстуальність як основні інструменти творення смислу, а алюзія, таким чином, є одним із найефективніших засобів їх реалізації в тексті.

Французькі енциклопедичні словники Larousse і Le Robert визначають феномен алюзії з одного боку, як «manière de s'exprimer par laquelle on évoque l'idée de quelqu'un ou de quelque chose sans les nommer explicitement; sous-entendu» [7], «manière d'éveiller l'idée d'une personne ou d'une chose sans en faire expressément mention □ insinuation, sous-entendu» [8], тобто як *спосіб* говорити про когось або щось, не називаючи його, як натяк, те, що маєтись на увазі, з другого – як «parole, propos évoquant une personne, un fait, sans les nommer» [7], «allusion célèbre, littéraire, historique : passage auquel on fait allusion, et qui correspond à un énoncé, à des mots connus dans le groupe social» [8], тобто як *результат* мовлення – висловлення про особу чи факт без їх прямого називання; посилання на слова, відомі певній соціальній групі. Словник сучасної лінгвістики, укладений А.П. Загнітком, визначає алюзію як прийом інтертекстуальності, «за допомогою якого мовець в імпліцитній формі встановлює зв'язки цього тексту з іншим текстом, дає уявлення про речі, не називаючи їх безпосередньо» [9, с. 38], відсилання до певного художнього твору або історичної події, розраховане

на ерудицію читача. Формами алюзії в такому разі виступають прислів'я, метафора, алегорія, афоризм, цитати з літературних творів [там само].

В основу феномена алюзії покладено механізм передавання імпліцитних значень, у результаті чого встановлюється певна тотожність між двома текстами, за якої слово або словосполучення А набуває додаткового смислу через схожість зі словом або словосполученням тексту В [10, с. 4]. На відміну від інших художніх засобів, інтерпретація яких передбачає встановлення раніше невідомих зв'язків між об'єктами, для декодування алюзії необхідні певні знання зв'язку між об'єктами А і В [10, с. 10].

Алюзія, таким чином, постає інтертекстом, елементом, запозиченим із тексту А – тексту-першоджерела, тексту-денотата, тексту-донора, що вводиться автором до тексту В – тексту-реципієнта [11, с. 6–7; 12, с. 128], у результаті чого в останньому формуються нові смисли. Текст-першоджерело найчастіше являє собою культурно-історичну цінність та належить до творів елітарної культури [11, с. 7] або, до чого часто вдаються автори постмодерних художніх текстів, може бути компонентом масової культури. У вузькому розумінні алюзія є прецедентним текстом – трансформованою цитатою, що здійснює покликання на більш-менш відоме текст-першоджерело. Елементи першоджерела у складі алюзії є маркерами або репрезентантами алюзії [11, с. 9], які мають бути організовані в такий спосіб, щоб стати «вузлами зчеплення семантико-композиційної структури» новоутвореного тексту [12, с. 129].

Розглядаючи феномен алюзії в художніх просторах оповідань Б. Вербера як текстових можливих світах, текст-першоджерело або денотат вважатимемо за світ-денотат, а текст-реципієнт – за світ-реципієнт, алюзивні маркери, що допомагають читачеві розпізнати алюзію, слугуватимуть міжсвітовими каналами, що дають змогу уяві читача пересуватись від одного світу до іншого, і водночас вузлами зчеплення у внутрішній організації світу-реципієнта.

Гіпотетично-фантастичний універсум [13, с. 72] оповідань сучасного французького письменника зітканий із різного роду алюзіями. Одним із видів, виокремлених нами, є алюзія, що мають денотат у позатекстовому просторі:

прецедентні антропоніми – *La veille, il avait relu la Bible : Dieu avait donné à Adam le pouvoir de nommer les animaux et les objets... Et avant, ils n'existaient pas ?* [14, р. 26] – в оповіданні «Le règne des apparences» викладач філософії, упевнений у тому, що предмет не існує, поки не буде названий, був здивований, прочитавши в Біблії, що Бог, створивши тварин та предмети, дав владу першій людині їх назвати. Прецедентний антропонім Адам разом із біблеїзмом актуалізує у свідомості читача світ-денотат «Святе Письмо, де описана історія людства», у світі-реципієнті актуалізуються семи «спантеличення». Ці світи перебувають у співвідношеннях порівняння й зіставляються в режимі «ошуканого очікування».

Прецедентні антропоніми Людовік XIV, Мольєр, Ла Фонтен (*Le siècle de Louis XIV ! [...] Il suffit de relire Molière ou La Fontaine pour se rendre compte qu'en ce temps-là, les gens étaient raffinés* [ibid., р. 43]), ужиті в оповіданні «Vacances à Montfaucon», належачи до світу-денотата «відомі особи епохи Просвітництва» та до світу-реципієнта «уявлення персонажа про XVII століття, куди він хоче відправитися в подорож», актуалізують в останньому сему «замилування епохою». Конвергенція алюзії з метонімією має підсилювальний ефект. Наявні

світи зіставляються у режимі «підстава – наслідок»: якщо базуватись на враженнях від прочитаного у творах Мольєра та Ла Фонтена, то герой потрапить у витончене суспільство і подорож буде приємною.

Подібний ефект створюють і алюзії на літературні твори згаданих авторів: *Je veux aller en 1666 pour assister à une représentation du Médecin malgré lui interprété par Molière devant la Cour!* [ibid., p. 44]. Посилання на героїв літературних творів (*J'espérais des reproductions en grande quantité et, telle Perrette et son pot au lait dans la fable de La Fontaine, je dois avouer que je voyais déjà ma bande se répandre pour dominer le monde* [263]) формує відношення подібності між світами.

Численні топоніми (*Il est vrai que, dans le monde du Dieu Premier, les villes qui se sont le plus épanouies ont été des villes-îles entourées d'eau : Paris, Lyon, mais aussi Venise, Amsterdam, New York. En revanche, Carcassonne ou même Madrid, cités sises en hauteur, ont eu du mal à s'agrandir et à rayonner alentour* [ibid., p. 269]), уведені в тканину оповідань, створюють ефект реальності описаного і є елементом мовної гри. В оповіданні «L'école des jeunes dieux» світ-денотат є умовно реальним світом, а у світі-реципієнті виокремлюються світи, актуалізовані алюзивними топонімами, що перебувають у відношеннях протиставлення: «квітучі міста, оточені водою» і «проблемні міста, розташовані на висотах».

Алюзії-біблеїзми: алюзивні маркери *некло* (*Monsieur le curé nous interdit de fréquenter les étuves. Il dit qu'il n'est pas normal que de bons chrétiens se retrouvent dans cette atmosphère brûlante et moite, pareille à celle de l'Enfer* [ibid., p. 53]), *десять заповідей* (*Son coup des Dix Commandements est proprement révolutionnaire* [ibid., p. 270]), належачи до одного світу-денотата, в різному контексті провокують різні співвідношення між можливими світами. У першому прикладі світ-денотат і світ-реципієнт порівнюються і уподібнюються «у лазні спекотно, як у печлі», у другому – десять заповідей Божих зіставляються в оповіданні із заповідями молодих богів, а створені світи перебувають у відношенні паралельного існування.

Міфологізми (*Jupiter, le prof principal, était très en colère* [ibid., p. 265], *Choisir Icare pour nommer cette mission était somme toute une idée stupide. Comment s'appelle cet oiseau qui renaît toujours de ses cendres... ? – Le phénix, dit Pamela.* [ibid., p. 114]), ужиті в тексті оповідань Б. Вербера, натякають на персонажів греко-римської міфології: грізний Юпітер – головний бог у світі-денотаті, у світі-реципієнті є головним учителем юних богів і перебирає на себе характеристики міфологічного денотата. У цьому разі світи перебувають у відношеннях подібності. Імена міфічного персонажа Ікар та птаха Фенікс, згадані в оповіданні «Le chant du papillon», актуалізують у світі-реципієнті два можливих світи: світ-денотат: Ікар – смілива людина, яка загинула, наблизившись до сонця, – світ-реципієнт: космічний корабель із таким іменем не загинув в експедиції до Сонця; світ-денотат: Фенікс – птах, що відроджується з попелу, світ-реципієнт – можлива назва експедиції, яка витримала випробування вогнем. У першому випадку світи перебувають у відношеннях протиставлення, у другому – уподібнюються.

Покликання на історичні події (*Avant Jules César, les Romains vivaient sous un régime républicain. Jules César tenta de devenir empereur et se fit assassiner aux ides de Mars* [ibid., p. 272]) ставлять світ-денотат і світ-реципієнт у відношення накладання, світ-реципієнт підсилюється через світ-денотат.

Для того, щоб покликання на легенду (*En s'écoulant, la semence des suppliciés a permis à des mandragores de germer. Ainsi, la légende était vraie...* [ibid., p. 50], *Pierre songe que, bientôt, c'est lui qui fera pousser les mandragores* [ibid., p. 55]) було вдало декодовано читачем, автор у тексті оповідання надає коротке тлумачення про рослини мандрагори, що з'являються на місці страти через повішення. У другому прикладі конвергенція алюзії з перифразою та іронією має підсилювальний ефект, а актуалізовані світи перебувають у відношеннях накладання й уподібнення.

Подібні відношення спостерігаємо і в разі алюзій на відомі архітектурні пам'ятки (*Les monuments marquent les esprits. Colosse, jardins suspendus, arc de triomphe, tour Eiffel, Colisée, Grande Bibliothèque, temples démesurés : tout ça permet de générer une fierté nationale propice à maintenir une identité particulière* [ibid., p. 269]).

Алюзія на рекламний слоган («65 ans ça va, 70 ans bonjour les dégâts!») [ibid., p. 163], що є трансформованою цитатою з рекламних кампаній у Франції 80-х років XX століття «Un verre ça va, trois verres, bonjour les dégâts!», яка використовувалась як застереження проти алкогольної залежності, в конвергенції з асонансом і римою створює іронічний ефект та провокує накладання й уподібнення світу-денотата до світу-реципієнта.

Покликання на стереотипи, що існують у сучасному суспільстві, використані в описі вимог ідеальної жінки-богині до кандидатури майбутнього чоловіка (*Elle le veut habile au maniement du sabre, prince d'un pays au moins aussi grand que le sien, <...> ne crachant pas par terre, ne se mettant pas les doigts dans le nez <...> débarrassé de ses obligations militaires ainsi que de sa famille (Nout ne veut pas avoir une belle-mère sur le dos* [ibid., p. 41–42]) у конвергенції із зіставленням реалій різних часових планів, різних тональностей тексту створюють іронічний ефект. Світи-денотати різних часових планів поєднуються в одному світі-реципієнті.

Конвергенція алюзії на предмети побуту із порівнянням (*Une civilisation, c'est comme un bonsaï. Il suffit d'un instant d'inattention pour qu'une catastrophe survienne* [268]) ставить світи у відношення порівняння «створення нової цивілізації молодим богом-учнем схоже на мистецтво вирощування точної копії дерева в мініатюрі».

Наступна група алюзій – ті, які не мають денотата в позатекстовому світі.

Посилання на вигадані наукові експерименти та імена їхніх авторів-науковців (*Expérience de Kreg : si on entoure d'un bandeau les yeux d'un humain, il trébuchera. Expérience de Brons [...].* [ibid., p. 15–16], *expérience de Wurms* [ibid., p. 20]) і на вигадані предмети побуту (*On peut aussi leur donner quelques miettes de glapnawouet mouillées dont ils se régaleront* [ibid., p. 22]) мають своїм світом-денотатом авторську фантазію, про що свідчить новотвір *glapnawouet*, прокоментований нами у попередніх публікаціях [5, с. 74; 13, с. 73]. Уживання вигаданих антропонімів створює ефект правдоподібності і в конвергенції з новотворами є складовою частиною постмодерної мовної гри.

Розглянуті вище алюзії були маркованими в тексті оповідань, експліцитними. Імпліцитні алюзії являють собою описи осіб або подій, декодування яких залежить від ерудиції читача. Наприклад: *La femme idéale? Elle est déesse égyptienne et se prénomme Nout. <...> Nout n'est pas qu'une femme. Nout est aussi un astre, au même titre que le Soleil et l'étoile du Berger* [ibid., p. 37–38].

Контекст оповідання «Celle qui hante mes rêves» дозволяє припустити, що автор натякає на єгипетську царицю, еталон краси давніх часів, що вшановувалася як богиня, – Нефертіті, описуючи її як ідеальну жінку. Світ-денотат і світ-реципієнт перебувають у відношеннях уподібнення. Відношення протиставлення та порівняння між світом-денотатом і світом-реципієнтом формуються за допомогою конвергенції алюзії з полікоректним евфемізмом *країни третього світу: Des vaccins! Je ne me rends pas dans un pays du tiers-monde, que je sache!* [ibid., p. 44] *Second choc, les mouches. Il n'en a jamais vu autant, même dans les pays du tiers-monde* [ibid., p. 49].

В оповіданнях Б. Вербера виокремлюємо конвергенцію алюзії з фразеологічними сполуками та прислів'ями (*Les clients sont des moutons de Panurge* [ibid., p. 57], *rirait bien qui rirait le dernier* [ibid., p. 266], «*Ne mettez pas tous vos oeufs dans le même panier, m'avait appris mon professeur* [ibid., p. 267]), яка має підсилувальний ефект у створенні як універсуму світів, так і відношень між ними.

Висновки. Світовірний потенціал алюзії у французькій постмодерній малій прозі озумовлений природою досліджуваного феномена, його комплексністю й багатовекторністю: здатністю до розширеного переносу ознак і властивостей об'єктів з одного на інший, реалізації міжтекстових (міжсвітових) зв'язків та забезпечення міжтекстової (міжсвітової) взаємодії, а також конвергенції з іншими стилістичними засобами і прийомами, підсилюючи феномени постмодерної іронії та мовної гри в художньому творі. Перспективи наукового пошуку вбачаємо в дослідженні текстотвірного та світовірного потенціалу алюзії на матеріалі французької модерністської прози.

Література:

1. Лиотар Ж.-Ф. Состояние постмодерна. Санкт-Петербург : Алетейя, 1998. 160 с.
2. Белей М.А. Жанровое своеобразие циклов постмодернистских романов Бернара Вербера «Об ангелах» и «О богах» : дис. ... канд. филол. наук : 10.01.03 / Балтийский федеральный университет им. И. Канта. Калининград, 2020. 197 с.
3. Хинтиikka Я. Логико-эпистемологические исследования. Логика и методология науки. Москва : Прогресс, 1980. 448 с.
4. Крипке С. Тожество и необходимость. *Новое в зарубежной лингвистике. Логика и лингвистика (Проблемы референции)*. 1982. Вып. 13. С. 340–367.
5. Лисенко Н.Є. Світовірний потенціал мовної гри у сучасній французькій постмодерністській прозі малої форми (на матеріалі оповідань Бернара Вербера). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: «Філологія»*. 2019. Вип. 42. Т. 2. С. 72–75.
6. Centre national des ressources textuelles et lexicales. URL: <http://www.cnrtl.fr/definition/nouvelle>.
7. Dictionnaire français. Larousse. URL: <https://www.larousse.fr/dictionnaires/francais/allusion/2464>.
8. Le Robert. Dico en ligne. URL: <https://dictionnaire.lerobert.com/definition/allusion>.
9. Загнітко А.П. Словник сучасної лінгвістики : поняття і терміни. Донецьк : ДонНУ, 2012. 402 с.
10. Дронова Е.М. Стилистический прием аллюзии в свете теории интертекстуальности (на материале языка англо-ирландской драмы первой половины XX века) : автореф. ... дис. канд. филол.

наук : 10.02.04 / Воронежский государственный университет. Воронеж, 2006. 24 с.

11. Новохачева Н.Ю. Стилистический прием литературной аллюзии в газетно-публицистическом дискурсе конца XX – начала XXI века : автореф. ... дис. канд. филол. наук : 10.02.01 / Ставропольский государственный университет. Ставрополь, 2005. 24 с.
12. Фатеева Н.А. Интертекст в мире текстов: контрапункт интертекстуальности. Москва : КомКнига, 2007. 280 с.
13. Лисенко Н.Є. Способи конструювання гіпотетично-фантастичного можливого світу в оповіданнях Бернара Вербера (на матеріалі збірки «L'arbre des possibles»). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: «Філологія»*. 2017. Вип. 27. Т. 2. С. 72–74.

Джерело ілюстративного матеріалу:

14. Werber B. L'Arbre des possibles et autres histoires. P. : Albin Michel, 2002. 277 p.

Lysenko N. World creation potential of allusion in French postmodern short-form prose (based on the stories by B. Werber)

Summary. One of the generally recognized features of literary texts of the postmodern era is intertextuality, citation of the narrative and focus on the plurality of interpretations. Allusion in its broad sense is both a way and a result of the implementation of intertextual links, which are designed for the relevant background knowledge of the reader, necessary for its decoding. In this article the phenomenon of allusion is considered from the standpoint of the theory of possible worlds. The article is devoted to the identification and description of the world creation potential of allusion in French postmodern short-form prose. The study is based on the stories of a modern French writer Bernard Werber, included in the collection “L'arbre des possibles et autres histoires”. The main subjects of the allusive process are the world-denotation, the world-recipient and the allusive marker, which helps the reader to recognize the allusion. The analysis of factual material revealed that there are the following types of allusive units in the hypothetical and fantastic universe of the collection of stories: those that have a denotation in the extratextual world, such as: precedent anthroponyms, toponyms, biblical expressions and mythologisms, reference to historical events, legends, literary works, architectural monuments, advertising slogans, stereotypes, household items; and those that do not have a denotation in non-textual reality: reference to fictional scientific experiments and their authors-scientists, fictional household items; explicit and implicit allusions; direct and transformed allusive constructions. The convergence of allusion with assonance, rhyme, metonymy, euphemism, comparison, and phraseological compounds contributes to the creation of a multiworld in stories. The allusion in Bernard Werber's flash fiction is one of the means of creating the phenomena of irony and language game, woven into the author's game with the reader, which is inherent in postmodern works. Possible worlds, actualized during the allusive process, are in the relations of assimilation, opposition, parallel existence, comparison, they are compared in the mode of “deceived expectation” and “ground-consequence”.

Key words: postmodernism, flash fiction, stories, allusion, intertextuality, possible world, world-denotation, world-recipient, convergence.